

A Kései siratótól a Bar-talkig

Papp-Für János a gyermekkori bánatokról és a felnőttkori örömeiről

Aki hallott már a Hajdúböszörményi Írótaborról, bizonyára a kezdeményezés motorjának, Papp-Für Jánosnak a nevét is ismeri. A tehetséges fiatal poéta, az Írószövetség friss választmányi tagja, az idei Bella István-díjas alkotó nemcsak az írásban és az irodalomszervezésben jeleskedik, hanem képzett muzsikusként és zenekar-alapító is, s értelmi fogyatékkal élő gyerekeknek tart hangszeres irodalomórákat.

– *A Hajdúság szülötte vagy, amely soha nem volt különösebben elkényeztetett szeglete a hazának. Mit kaptál innen örökség gyanánt?*

– Minden emberi történet a gyerekkorral indul. Az én esetemben erre külön súlyt kell fektetnem, hiszen a mélyszegénység sajnos, nemcsak anyagi értelemben, hanem érzelmi szinten is súlyos nyomokat hagyott bennem. Hajdúdorogon éltem meg gyerekkoromat, s egészen húszéves koromig kötnek oda emlékeim. Szüleim a helyi papírgyárban dolgoztak gyári munkásokként. Életem első öt éve – amire nem igen emlékszem – a szokásos hetvenes évekbeli családmodellt rajzolta ki. Anyám elmondása szerint ebben az időszakban semmilyen jellegű problémája nem volt a családnak – sőt az apai szeretet és törődés a legidillikusabb érzelmi töltetet adta, amit csak gyermekkorban kaphat az ember.

– *Nyilván itt történt valamiféle törés...*

– Igen, ezután a harmonikus, ám rövid szakasz után apám alkoholszenvedélye az egész családot anyagi és érzelmi nyomorba döntötte. Az alkohol felszínre hozta benne szinte az összes negatív emberi tulajdonságot, ideértve a játékszenvedélyét is, illetve az ehhez elkerülhetetlenül kapcsoló-

dó anyagi problémát, az őszintétlenséget, a megbízhatatlanságot. Nagyobbik, Éva nevű húgom éppen ebben az időszakban született, így ő csak részben élhette át ezeket a negatív élményeket; a kisebb húgom, Viktória pedig, aki tőlem tizenöt évvel fiatalabb, már alig tapasztalta meg ezeket a traumákat. Miután a szüleim több mint húszévesnyi gyötrelmes házasság után elváltak, az apám részéről született még egy féltestvérem is, Attila, aki jelenleg tizenkét éves, és öt éves kora óta nevelkedik a családjában. Itt mindenképpen meg kell említenem Ati kifinomult zenei tehetségét. Az iskolai kórus egyik frontembere, hibátlanul intonál és fantasztikusan pontos, jól irányzott hallása van. Rajta és rajtam kívül senki nem indult el a művészet felé a családban.

– *Hogyan lehetett túlélni ezt az emberpróbáló időszakot?*

– Anyám emberfeletti kitartása és állandóan jelenlévő szeretete, törődése tartotta össze a családot. Az anyagi jellegű problémát pedig munkával próbáltuk megoldani. Volt ebben paradicsomszedés, cukorrépa-kapálás 40 fokos hőségben a határban, később rakodás, cementpakolás vagonból és efféle igazán embert próbáló munkák. Apámat ez szinte teljesen hidegen hagyta. Pedig amikor nem ivott,

igazán dolgozó, jóra való embernek tűnt. De az ital ezt mindig elkaszált. Tulajdonképpen majdnem minden nyári szünetem erre ment el, de kénytelenek voltunk anyával ezt végigküzdeni, mert különben a szó szoros értelmében éhen haltunk volna. Az olvasás szeretetét is neki köszönhetem. Rengeteget olvasott, és nem csupán ponyvát, hanem minőségi irodalmat is: többek között Gárdonyit, Jókait, Shakespeare-t. Az utóbbiba már általános iskolás koromban bele szerettem. Hatodik osztályos koromra elolvastam Shakespeare összes drámáját, de azt hiszem, hogy fiatal korom miatt nem tudtam lényegében elmélyülni ezekben az olvasmányokban: csupán felszínesen értettem őket.

– *Mi volt az a pont, amikor tétje lett nálad az irodalomnak?*

– Az első igazán mély olvasmányélményt József Attila *Kései sirató* című verse hagyta bennem. Általános iskolai osztályfőnököm, Erni Gabriella hívta fel rá a figyelmemet. Ez a hatás szülte a József Attila költészetére iránti vonzalmamat, mégpedig olyan szinten, hogy megszállottjává váltam a költő életének, munkásságának a legapróbb részletekig. Minden egyes kötetét, róla megjelent könyveket, cikkeket, életrajzokat, levelezéseket, tanulmányokat, de még fotókat

is beszereztem, amit csak lehetett, és nemcsak róla, de szerelmeiről, kapcsolatairól, barátairól is. Több éven keresztül képtelen voltam más költő írásait olvasni.

– *Hogy sikerült leszakadni erről a köldökzinórról?*

– Egy idő után már határozottan a hátrányát éreztem ennek az egyikű, ámde magas minőségű érdeklődésnek. Ezután nyitottam több klasszikus felé is: Tóth Árpád, Áprily Lajos, Radnóti Miklós költészetében merültem el, ők álltak a szívemhez legközelebb. De hasonló élmény, mint amit József Attilával kapcsolatban éreztem, csak évekkel később ért, Szabó Lőrinc *A huszonhatodik év* című kötetével. Teljesen letaglózott. Ezzel a kötetel fekdtem és keltem. Ez a százhusz szonett a mai napig hatással van nemcsak a költészetemre, de az életemre is. Mindmáig a legkedvesebb könyveim egyike a polcomon.

– *Kezdetől az irodalom vonzott?*

– Nemcsak az irodalom iránt érdeklődtem, hanem a zene szeretete is megkülönböztetett helyet kapott az életemben már a középiskolás időszakban. Persze én is átestem a tinédzser kori hosszúhajas, fejkendős rock and roll-időszakon. Sőt még egy Alesia nevű zenekarunk is volt, ahol énekeltem hörgős metálhangokon. A debreceni iskolaévek után felvételiztem a nyíregyházi zeneművészeti konzervatóriumba klasszikusgítár szakra, ahol elmélyültem a művészettörténetben is. Felkészülésemet a hajdúdorogi Debreczeni Lászlónak köszönhetem, aki sajnos, azóta tragikusan elhunyt. Olyan nagynevű tanároknál tanulhattam a konziban, mint Papp István, aki a gítár-tanárom volt, és Szabó Dénes, aki elméletben gazdagította tudáso-

mat. De kurzusokon a Hajdúböszörményi Klasszikusgítár Táborban Szilvágyi Sándor, Béke Csaba és Tokos Zoltán is tanított. Ebben az időszakban kifejezetten háttérbe szorult az irodalom. A gyakorlás, a felkészülés, a koncertek töltötték ki az életemet. A konzervatórium

Ötévesen

után néhány évig egy nyíregyházi zeneiskolában tanítottam – Apagy, Napkor, Kótaj kijárással – általános iskolás gyerekeket. Sajnos az akkori tanári fizetésből alig tudtam megélni, hiszen albérletben laktam néhány konzis társammal Nyíregyházán – ezért abbahagytam a tanítást, és saját vállalkozásba kezdtem. Az így felszabadult néhány órát ismét az olvasás töltötte ki, újra kapcsolatot tudtam teremteni az irodalommal. Ekkor csatlakozott József Attila és Szabó Lőrinc mellé harmadikként a számomra legmeghatározóbb költészet, mégpedig Pilinszky Jánosé, aki jelenleg is a legnagyobb hatással van rám.

– *Eddig az olvasmányaidról esett szó. Mikor kezdted írni?*

– Az első írásaim természetesen gyerekkorban születtek. Majd a tinédzser kori élmények is – mint a szerelem és a szakítás – megjelentek a verseimben. Ezek még közel sem voltak irodalmi értékű szövegek, csupán az akkori érzelmeim suta kifejezésére szolgáltak.

– *Amikor erre rájöttél, fel is hagytál az írással?*

– Igen, teljesen. Közel tízéves kihagyás után tértem vissza az alkotáshoz – addig nem is éreztem rá késztetést. Ennek az időszaknak a végén azonban számottevő magánéleti változáson mentem keresztül: ekkor ismerkedtem meg a feleségemmel, Mártával. 2012. február 29-én, szökőnapon pedig megszületett Noémi nevű kislányunk is, így féltestvéremmel, Attilával négytagúra nőtt a családom. Újabb irodalmi próbálkozásaim egy kicsivel a feleségemmel való kapcsolatunk előtt kezdődtek. Ekkor már a kortárs irodalom is izgatótt. Az első megmérettetés viszont csak 2006-ban történt, mégpedig egy helyi versíró pályázaton, ahol *A kémények még alszanak* című elégiám a legjobbak között végzett, melyre a zsűri elnöke, Székelyhidi Ágoston (Gusztai bá) figyelt fel. Persze közel sem volt még ez jó színvonalú szöveg, de lökést adott a költői pálya felé. A pálya elindulásához és úton tartásához elengedhetetlenül hozzájárult Gusztai bá nagy figyelme és állandó segítése. A nagy korkülönbség ellenére igazán mély és tiszta barátság alakult ki közöttünk. Azóta is napi szinten beszélünk, emlékezünk meg róla a feleségemmel. Ebben az évben jelent meg első verseskötetem, *Rámcsukódott ajtóik mögött* címmel. Ez a kötet már teljes egészében Hajdú-

böszörményhez köt nem csupán érzelmileg, de testileg is, hiszen szinte kizárólag a helyi vasútállomás egyik padján írogattam meg a kötetben szereplő verseket. Azóta is nagyon szoros ez a kapocs az állomás előtti parkkal. Ekkor igen termékeny voltam, naponta foglalkoztam a versírással, de csak amatőr szinten. De azt hiszem, ez a sok, kicsi lépés éppen a tapasztalatszerzés és gyakorlat miatt kellett. Ez volt az az idő, amikor kipróbáltam szinte minden kötött formájú verselést, kísérleteztem, kalandoztam a költészet ösvényein. Azzal azért mindig tisztában voltam, hogy ezek a szövegek még nem igazi versek, csupán próbálkozások. 2007-ben napvilágot látott *Metszetek* címmel a második kötetem is,

amely kétszáz epigrammát tartalmaz, és összeállításukban nagy segítségemre volt dr. Kődöböcz Gábor szakértelmével. A lírai vonal első vékonyka vonásai itt jelentek meg először költészetemben. Ezután ismerkedtem meg Csiha László tanár úr ajánlására Martin Heidegger munkáival. Teljesen elbűvöltek az egzisztencialista filozófia kérdései. Egy idő után nemcsak a saját gondolataimmal próbáltam reflektálni minderre, hanem azt vettem észre, hogy a versbeszédemet is befolyásolja ez a fajta érdeklődés. A 2009-ben megjelent *apokrif* című kötetem témája szorosan kapcsolódik ezekhez a gondolatokhoz, s talán mélyebb és minőségibb irodalmi nyelven szólal meg.

– *Lehet azt mondani, hogy megszületett a tudatos irodalmár?*

– Nem tudom, de ez az év mindenestre jelentősen megváltoztatta az irodalommal való kapcsolatomat, hiszen 2009 júliusában egy maroknyi irodalomkedvelő ember kezdeményezésére megalakult a Kertész László Hajdúsági Irodalmi Kör Közhasznú Egyesület, amely-

Én, édesanyám, ölében Viktória húgom, Éva testvérem és apám

nek azóta is elnöki tisztjét töltöm be. Ekkor már közel tíz éve Hajdúböszörményben éltem. Az első év viszontagságai után egy nagyszerű programsorozat törte át a falat a közönség felé. *A vers vadállat vagy háziállat* című kezdeményezés első állomásán Lackfi János volt a vendégünk, vele beszélgettem, és neki köszönhető a kör első „gyerekének” a neve is, hiszen ő adta ezt a címet ennek a programsorozatnak. A második állomás vendége Szentmártoni János volt, aki azóta is nagy jelentőséggel bír a kör életében. Ezzel párhuzamosan több program is útjára indult, többek között *A versek lámpafényénél*, *Zenés irodalmi kerekasztal*, illetve a ma már sokadik állomásánál tartó *Mezsgye* elnevezésű program.

– *Mindez már kifejezetten Hajdúböszörményhez kötődik...*

– Igen. A másik nagy fordulópontra a kör életében a 2012 nyarán debütáló Hajdúböszörményi Nemzetközi Író Tábor volt, amelynek utolsó napján megalakult városunkban a Magyar Írószövetség Hajdú-Bihar megyei Írócsoportja, elnöke Bertha Zoltán lett, titkára pedig jómagam. Az ezt megelőző években már szoros kapcsolatot ápolunk a Magyar Írószövetséggel és elnökével, Szentmártoni Jánossal. Hasonló gondolkodásunk, közösen szervezett programjaink gyümölcsöző együttműködést teremtettek meg, és nem elhanyagolandó a közöttünk kibomló barátság sem, ami azóta is töretlen. Az írócsoport életre hívása így nemcsak egy névleges kezdeményezés volt, hanem az aktív

és gyakorlati vidéki kulturális élet alapjait raktuk le.

– *Író tábor több is van határon innen és túl – a böszörményi miben különbözik a többitől?*

– Véleményem szerint három igen szimpatikus vonása van. Az első, hogy generációkat próbál összekapcsolni, továbbá amatőröket hivatásos írókkal, íróiskolai szinten. Az íróiskola tanárai pedig Áfra János, Szentmártoni János és jómagam voltunk. A második a határon túli kapcsolatok felé nyitás, hiszen minden határon túl élő magyar közösségből részt vett a programokon két-két diák egy-egy kísérőtanárral. A harmadik pedig a társművészetek bekapcsolása szemináriumi keretekben, hiszen volt zenészerzés, színjátszás és versmondás-retorika szeminárium is, amelyekre a táborlakók párhuz-

mosan jelentkezettek az íróiskolákkal együtt. A szemináriumokat pedig Rózsa Sándor, Szilágyi Tamás és Török Péter vezették. A második írótabornak már több mint száz lakója volt. Ennek első napján vehette át a kör és az írócsoport végleges otthonát a Maghy Művészházban. Mindezt nagyban köszönhetjük Kiss Attilának, Bőszőrmény polgármesterének, országgyűlési képviselőnek, akinek segítségével a mai napig számíthatunk. Az ünnepélyes átadón L. Simon Lászlóval, Kiss Atillával, Bertha Zoltánnal és Szentmártoni Jánossal együtt vághattam át a szalagot irodánk ajtaján. Ezt az otthon szépen belaktuk, és azóta is itt összpontosul városunk irodalmi élete.

– *Mivel jómagam is írtam és szerkesztettem valaha e konok hajdúvárosban, tudom értékelni ezt az innovációt. Mit kell tudni még a körről: mit csinál, amikor épp nem táborozik és táboroztat?*

– A sajátosságaihoz tartozik az is, hogy teljesen nyitott és befogadó. Minden alkalommal bemutatkozási lehetőséget nyújtunk kezdő, még szárnyaikat bontogató alkotóknak, legyenek bármely művészeti ág képviselői, és ugyanígy teret adunk a már komoly írói munkássággal bíró fiataloknak és időseknek is. Az egyik lényeges eleme a programoknak a zenei „kíséret”, hiszen a kör tagjai közt több zenész is van.

– *Rólad is elmondható, hogy „szintén zenész” vagy...*

– Olyannyira, hogy 2011-ben Rózsa Sándor basszusgitárossal megalapítottuk a Bar-talk nevű zenekart. Első énekesünk Czégény

Nagy Erzsébet volt, a jelenlegi felállásunkban már négytagúak vagyunk. A mostani énekesünk Debreceni Gréta népdalénekes, míg az ütőszekciót Kovács Zsolt képviseli. Rendszeres fellépői vagyunk Kapolcson a Művészetek Völ-

Zenés, rendhagyó irodalomóra a Magyar Írószövetség székházában Takács Nikolasszal

gyének, a Múzeumok Éjszakájának, a *Magyarország, szeretlek!* című rendezvényeknek. Ezenkívül több kisebb-nagyobb koncertet adunk országszerte, kizárólag élő kísérettel. A zenekar több zenei irányzatot is követ. Az első a Bartók Béla által összegyűjtött népdalok áthangszerelése, a második kortárs és klasszikusok megzenésített versei, míg a harmadik a Gerendás Péter által megzenésített gyerekverseim vonala. Talán éppen ez a nyitottság egyesületünk legszimpatikusabb vonása, amellet a csapatmunka mellett, amelyet elnökeként nem tudok elégszer megköszönni szorgalmas és megbízható tagjainknak. Itt mindenképpen meg kell említenem a kör két alelnökét, Barak Beátát és Balla Zoltánt; a kör titkárát, Rózsa Sándort; helyettesét, Bakó Ildikót, illetve a gazdasági területen tevékeny-

kedő Czégény Nagy Erzsébetet és Molnár Erzsébetet. Nélkülük nem tudtuk volna megvalósítani a körtörekvéseit.

– *Hogyan kerültél kapcsolatba Gerendás Péterrel?*

– Péterrel már kamasz koromban találkoztam. Persze akkor még csupán a zenéjével. Nagy rajongója voltam, vagyok azóta is. Az ő zenéje vitt az igényes és minőségi zeneszeretettel felé. Még 2012-ben kidolgoztam egy speciális, zenés, rendhagyó irodalomórát értelmileg akadályozott gyerekeknek, abból az okból kifolyólag, hogy az ő szintjükön is érthetővé, élvezhetővé váljék az irodalom és a zene szépsége. Ehhez a kezdeményezéshez csatlakozott két ismert zenész, Gerendás Péter, aki az általam írt gyerekversekhez írt zenét, illetve Takács Nikolas, aki a jelenlétével támogatta az első ilyen alkalmat az Írószövetség Bajza utcai székházában Rózsa Sándor basszusgitáros barátom közreműködésével. Az irodalomórák országos szinten való megvalósulását Balog Zoltán emberierőforrás-miniszter és Halász János kultúráért felelős államtitkár segítette. Támogatásukkal 2013-ban a Hajdú-Bihar megyei intézményekben turnéztunk, 2014 tavaszán pedig a szabolcsi intézményeket járjuk sorra.

– *Mi indított erre a nem mindennapi misszióra?*

– Valamilyen oknál fogva mindig is mély vonzalmat éreztem az értelmileg akadályozott gyerekek iránt. Azt hiszem, hogy a költői pályámnak egyelőre ez a legfontosabb állomása. Itt tudatosult ben-

nem az, hogy a költészet nem csupán egy megfoghatatlan misztérium, egy elérhetetlen és megmagyarázhatatlan tudatállapot és egy egyéni törekvés, hanem a gyakorlatban is eredményesen használható eszköz. Hiszen ezekkel a gyerekekkel óráról órára el tudom feledtetni, hogy fogyatékkal élnek. Végigmosolyogják, -tapsolják az órát. Szerves és aktív részesei lesznek a játékoknak, a találós kérdéseknek, az interaktív kérdezz-felelek mondókáknak. Elmerülnek a versek, rímek, dallamok szépségében. Magának a programnak is ez a címe: Versek, rímek, dallamok. Úgy érzem, ettől hálásabb és felemelőbb ügyet nem szolgálhatok.

– *Nem látja kárát a versírás az ilyesfajta közösségi tevékenységnek?*

– Látszólag a költői pálya hátterbe szorult, de természetesen az írás is igen fontos szerepet tölt be az életemben. Az *apokrif* című kötet megírása után jelentősen változott a költői felfogásom – talán a sok kortárs mű olvasásának köszönhetően. Szinte az összes határon inneni és túli magyar irodalmi lap publikálta a verseimet, talán nem függetlenül attól, hogy a sok kísérletezés és próbálkozás után végre megtaláltam a saját hangomat. Verseim a belső, személyes líra felé tolódtak el. Új verseskötetem *nehogy egyedül* címmel a Magyar Napló Kiadó gondozásában jelent meg 2013-ban: ez négy év verstermésének az essenciája. Ez a kötet árul el legtöbbet költői öntudatomról, magatartásomról. A válogatás és szerkesztés nagy munkájában mindenképpen közö-

netet kell mondanom Jókai Annának, aki nem csupán az utóhangot írta, hanem a kötet címét is neki köszönhetem. A Berekfürdői Írótaborban ismerkedtem meg Annával, és ott sokat foglalkoztunk a kötet verseivel. Iancu Laurának, aki a

Családom: Márta, Noémi, Attila és én

fülszöveg megírása mellett szintén alapos segítséget nyújtott, hogy végleges formájukat találják meg a szövegek. Tulajdonképpen Laura és Anna látták először a *nehogy egyedül* kéziratát. Rajtuk kívül Bíró Gergellyel és Szálinger Balázssal vívtak „csatát” a kötetben szereplő versek, akik a kötetet gondozták és szerkesztették. Nagy és alapos, közös munka volt. Így nyerte el végleges formáját és tematikáját a könyv, amelynek egyik fő üzenete a gyerek–szülőcsalád–Isten kapcsolat.

– *Talán kicsit reagálva a gyermekkori hányattatásokra is?*

– Igen, valahogy itt csatolható vissza a gyermekkor küzdelme felnőtt kori emlékekbe ágyazva. És talán itt köszön vissza első igazán mély versélményem, József Attila *Kései siratója* is.

– *Hogyan tovább?*

– December 7-én az a megtiszteltetés ért, hogy bekerültem a Magyar Írószövetség 56 tagú választmányába, és ez őszinte örömömmre szolgál. Továbbra is próbálom segíteni a közös programokat, újakat, frisseket életre hívni, és szorgos résztvevője lenni a közös munkálkodásnak úgy az Irodalmi Kör, mint az Írócsoport, vagy az Írószövetség részéről. Január 22-én vehettem át a Bella István-díjat Érden, a Magyar Kultúra napján. Életem eddigi legnagyobb elismerése, és nagyon köszönöm azoknak, akik rám gondoltak. Ez a díj is mindenképpen arra ösztönöz, hogy tovább folytassam tevékenységeimet tehetségem legjavával. Ezt teszem ma is, és a jövőben is tenni fogom. Jelenleg NKA-ösztöndíjasként egy kötetet dolgozom,

amelynek munkacíme: *Művészeti kórtanok*. Hihetetlenül izgalmas és újszerű feladat. A nyelv olyan regiszterét használja a vers, amely valahol a felhangokon harmonizál az adott művész alkotásával. E munka különlegessége abban rejlik, hogy avantgárd és kortárs festőművészek műveit szólítom meg versekkel. A rájuk legjellemzőbb hívószavak köré épülnek a szövegek, s a képekre reflektálva teremtenek harmonikus kapcsolatot a két világ között. Hogyan tovább? Ezekén túl – mint ahogy azt említettem – tavasszal Szabolcs-Szatmár megye intézményeibe megyünk a Versek, rímek, dallamok című zenés rendező irodalomórával értelmileg akadályozott gyerekekhez. Azt hiszem, ezt várom a legjobban.

Csontos János